

บันทึกคำบอกเล่าเรื่อง “อาจารย์ป่วยกับศาสนธรรม”

“ท่านไม่สนใจศาสนา
เฉพาะด้านพิธีกรรมและอา
จะไม่สนใจสถาบันด้วย เพราะ
สถาบันเป็นเรื่องที่มีปัญหามาก”

แต่เดิมมาอาตมาก็ไม่ค่อยได้มีโอกาสใกล้ชิดกับอาจารย์ป่วย เพียงแต่ได้ยินชื่อเสียงของท่านมา นานแล้วว่าเป็นคนซื่อสัตย์ ซื่อตรง แต่ไม่ได้รู้จักใกล้ชิด มารู้จักค่อนข้างเป็นทางการหน่อยเมื่อท่านเป็นประธาน โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ท่านให้จัดพิมพ์หนังสือถวายเสด็จในกรมฯ(พระเจ้า วรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศ์ประพันธ์) ในโอกาสที่มีพระชนม์ครบ 80 พรรษา ในปี 2514 ทางโครงการตำราได้นิมนต์ให้อาตมาเขียนบทความทางวิชาการสาขาปรัชญา อาตมาก็เลยเขียนพุทธ ธรรมขึ้น แล้วยาวมากไป ก็เลยแยกเป็นเล่มต่างหากและตั้งชื่อเฉพาะไม่ขึ้นต่อเรื่องปรัชญา เรียกกันมา ว่า หนังสือพุทธธรรม ต่อมาได้นิมนต์อาตมาให้เป็นผู้พูดโดยย่อเกี่ยวกับพุทธธรรม ในวันที่จัดพิธีถวาย เสด็จในกรมฯที่หอประชุมใหญ่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยอาจารย์ป่วยเป็นเจ้าการในพิธี นี่แหละความ รู้จักก็เป็นแบบทางการและอยู่ในวงการหนังสือ

ต่อมาเมื่อท่านไปอังกฤษหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาที่นี้ใหม่ ๆ ท่านได้เดินทางไปอเมริกาเพื่อแสดง ปาฐกถา ตอนนั้นท่านยังไม่ป่วย อาตมาพอได้ไปพักอยู่ที่อเมริกาได้รับนิมนต์ไปที่สวาร์ธมอร์ หลังจากเสร็จ ที่นั้นได้รับนิมนต์ไปพักที่วัดในนิวยอร์ก พอติอาจารย์ป่วยก็ไปแวะซึ่งก็เป็นการพบครั้งสุดท้ายก่อนที่ ท่านจะป่วย จะไปเยี่ยมวัดเดียวกับอาตมาหรือเยี่ยมอาตมาก็แล้วแต่ แต่พบกันที่นั่น แล้วก็อีกอันหนึ่งที มีความเกี่ยวข้องกันกับอาจารย์ป่วยที่อาตมายังเป็นหนี้มาเรื่อย คือว่าทางโครงการตำราฯ สมาคมสัง คมศาสตร์จะจัดงานแบบเดียวกันกับที่อาจารย์ป่วยจัดถวายเสด็จในกรมฯ ตอนนั้นอาจารย์ป่วยอายุได้ 60 ก็จะมีจัดพิมพ์หนังสือรวมเรื่องทางวิชาการต่าง ๆ แบบเดียวกัน ก็นิมนต์อาตมาเขียนอีก อาตมาก็รับว่าจะ

เขียนเรื่องพุทธศาสนากับสังคมหรือพุทธศาสนากับสังคมไทย แล้วก็ไม่มีเวลาและยังไม่มีเวลาเขียนมาจนบัดนี้ ตอนหลังอาจารย์สุลักษณ์กีนิมนต์ให้ไปพูดวันโกมลคิมทอง เรื่องชาวพุทธกับชะตากรรมของสังคม โดยให้ถือเป็นการแทนงานเขียนที่ค้างอยู่นั้น แต่อาตมาก็ยังไม่ถือว่าเป็นการแทนที่แท้จริง ก็ยังถือว่าติดหน้อยๆ ยังไม่ได้เขียนสักที ยิ่งนานวันเข้า เรื่องราวต่างๆ ก็มีมากขึ้น โอกาสที่จะเขียนก็น้อยลง แต่ความคิดที่จะเขียนก็ยังมิอยู่ จะมองในแง่ติดหนี้ยี่ก็ได้ มองในแง่เป็นเรื่องที่ควรเขียนก็ได้ นี่เป็นเรื่องเกี่ยวข้องที่รู้จักเท่าที่นึกออก นอกจากนี้ก็มีเหตุการณ์บางครั้งที่ทำให้พบกัน อย่างในงานธรรมศาสตร์ครบรอบสถาปนา 41 ปี ทางชุมนุมพุทธนิมนต์อาตมาไปพูดวันสถาปนาธรรมศาสตร์ อาจารย์ปิ๋วเป็นอธิการบดีอยู่ ก็ได้พบได้พูดจากันซึ่งก็เป็นทางการอีก

ที่ในแง่ของความรู้จักทางนามธรรม ก็มีข้อหนึ่งที่เรียกว่าเป็นจุดสนใจหรือสะดุดใจ แต่ก่อนอาตมารู้จักอาจารย์ปิ๋วในฐานะอธิการบดีของมหาวิทยาลัยทางโลกแห่งหนึ่ง แล้วก็มิชื่อเสียงทางชื่อเสียงและอะไรต่างๆ แต่ก็ไม่นึกว่าท่านจะสนใจในธรรมอะไร ที่นี้ไปเจอในหนังสือสันติประชาธรรม พิมพ์ครั้งแรกในปี 2516 เรื่องเศรษฐศาสตร์บัณฑิตจงเจริญ หน้า 145 ท่านอ้าง “พุทธพจน์” ที่พระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้เรื่อง พละ 4 ประการ ท่านเขียนบอกว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงพละ 4 ประการ เพื่อดุคหนุนกำลังใจของผู้ปฏิบัติไว้ดังนี้ ปัญญาพละกำลังคือปัญญาหนึ่ง วิริยะพละกำลังคือความเพียรหมั่น อดวิชชพละกำลังคือกิจการที่ไม่มีโทษหนึ่ง สังคหพละกำลังคือความสงเคราะห์หนึ่ง แล้วก็ยังมีข้อความต่อไปอีกเนื่องด้วยธรรมะข้อนี้ อาตมาก็สะดุดใจว่า อาจารย์ปิ๋วรู้เรื่องธรรมะมากอยู่ เพราะธรรมะหมวดนี้อาตมาก็ยังไม่ได้สังเกตด้วยซ้ำ คือโดยทั่วไปไม่ค่อยมีใครกล่าวถึงทั้งๆ ที่เป็นธรรมะที่สำคัญ เป็นเรื่องที่ทำให้คนเกิดมีกำลังหรือมีพลังในตัวที่จะทำให้มีความมั่นใจในตัวเองมากไม่ต้องหวั่นกลัวอะไร คือ มีกำลังปัญญา กำลังความเพียร กำลังความสุจริต กำลังการที่ได้สังเคราะห์ช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ อันนี้ทำให้อาตมาารู้สึกว่าอาจารย์ปิ๋วได้มีความสนใจธรรมะ ได้คิดค้นหรือได้แสวงหาในเรื่องนี้อยู่ ก็ถือว่าเป็นความประทับใจอันหนึ่งซึ่งจำติดมา น่าเสียดายที่ไม่ได้มีโอกาสคุยกันมาก มีแต่สังเกตในข้อเขียน ซึ่งก็ยังมีเรื่องอื่นๆ อีกที่เกี่ยวกับธรรมะ แต่ก็เป็นเรื่องที่รู้กันทั่วๆ ไป เช่น อ้างพุทธภาษิตอย่าง อตฺตา หิ อุตฺตโม นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ดังนั้นเป็นต้น ซึ่งการที่ท่านชอบเอาข้อธรรมและพุทธภาษิตอย่างนี้มาเขียนก็แสดงว่าจิตใจท่านมีความสนใจในเรื่องเหล่านี้

นอกจากชื่อเสียงเกียรติคุณที่ว่าท่านเป็นคนชื่อเสียงแล้ว อีกแห่งหนึ่งก็คือ ความสนใจต่อประโยชน์ส่วนรวม ต่อเรื่องประชาชน รวมไปถึงการช่วยเหลือชนบท ก็เป็นเรื่องที่ปรากฏอยู่ เกี่ยวกับประโยชน์ส่วนรวม การช่วยเหลือยกฐานะคน สมัยนั้นมิได้โครงการบัณฑิตศึกษาเกี่ยวกับชนบทซึ่งจัดอบรมและได้นิมนต์อาตมาไปพูด ตัวท่านนิมนต์หรือใครนิมนต์ก็แล้วแต่ แต่ได้ไปพูด รวมแล้วอาตมาโดยมากรู้เรื่องท่านจากเสียงที่มาถึง ไม่ใช่เกิดจากได้ไปอยู่ใกล้ชิดกันมาก

ส่วนเหตุผลที่อาตมาจะเขียนเรื่องพุทธศาสนากับสังคม ก็ไม่มีอะไรมาก คือว่าผู้ที่นิมนต์ให้เขียน

เรื่องเหล่านี้ เขาเชิญผู้ที่อยู่ในแวดวงวิชาการต่าง ๆ มาเขียนเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม อาตมาอยู่ฝ่ายพุทธศาสนา ก็เขียนพุทธศาสนากับสังคม ถ้ามองในแง่วิชาการก็เป็นการทำให้วิชาการเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ก็เป็นความประสงค์ร่วมกัน แล้วอาจารย์ป่วยก็อยู่ในฝ่ายของผู้สนใจสังคมมาก ซึ่งถ้าเขียนเรื่องนี้ก็เข้ากัน

ในด้านศาสนา ดูเหมือนว่าอาตมาเคยอ่านเจอ ท่านบอกว่าท่านเป็น แอนคอนสติก ซึ่งหมายถึงว่าไม่สนใจพระเจ้า ตลอดจนเรื่องอื่น ๆ ที่พิสดารไม่ได้ว่ามีจริงหรือไม่ ซึ่งในแง่หนึ่งก็คล้ายกับพระพุทธเจ้าที่ไม่สนใจว่า พระเจ้ามีไม่มีเรื่องที่พันวิสัยท่านก็ไม่สนใจว่าจะมีจริงหรือไม่จริง อย่างเช่น มีคนมาถามพระพุทธเจ้าว่า โลกนี้เที่ยงหรือไม่เที่ยง มีที่สุดหรือไม่มีที่สุด โลกหมายถึงจักรวาล พระพุทธเจ้าก็ตรัสว่า ไม่ตอบหรอก ไม่เกี่ยวกับเรื่องชีวิตของมนุษย์ว่าจะอยู่ดีหรือไม่ แต่ท่านชอบพูดเรื่องธรรมะ เห็นอาหลักธรรมไปพูดบ่อย ๆ ก็ไปสะดุดที่ว่า แม้หลักธรรมที่คนไม่ได้พูดถึงกันไม่ปรากฏในหนังสือทั่วไปท่านก็ยังหยิบยกเอามาขึ้นมากล่าว แสดงว่าท่านต้องศึกษาลึกซึ้งและมีความสนใจอยู่ เสียดยังไม่มีโอกาสได้คุยกับท่านในเรื่องเหล่านี้อย่างจริงจัง ที่จริงก็น่าสนใจอยู่นะว่าท่านมองศาสนาอย่างไร จึงมีความสนใจในเนื้อหาธรรมะ ถ้ามองในแง่นี้การที่พูดว่าไม่มีศาสนา ก็อาจจะเป็นเรื่องของการไม่สนใจในเรื่องของสถาบันหรือเรื่องพิธีกรรม ตกลงเรื่องนี้ก็กลายเป็นเรื่องคลุมเคลือไป แต่ที่เราแน่ใจได้อันหนึ่งคือท่านสนใจเนื้อหาธรรมะ การที่ท่านพูดถึงหลักธรรมหุดพะหรือกำลัง 4 ประการ นำมาพูดมาอธิบายขอให้พวกเศรษฐศาสตร์บัณฑิตประพุดิตตาม แสดงว่าท่านพอใจในหลักความประพุดิตเหล่านี้ และเพราะเรานั่นท่านสนใจธรรมะคือตัวจริยธรรมแท้ ๆ จึงชวนให้สันนิษฐานได้ว่า ท่านไม่สนใจศาสนาเฉพาะด้านพิธีกรรม และอาจจะไม่สนใจสถาบันด้วย เพราะสถาบันเป็นเรื่องที่มีปัญหามาก

พ. ๑๖๖๖๖

(ประยุทธ์ ปยุตฺโต ป.๙)

พระราชวรมุนี มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ต่อมาท่านเดินทางมาศึกษาในกรุงเทพฯ โดยมาจบชั้นมัธยมปีที่ 3 จากโรงเรียนวัดปทุมคงคา อำเภอพระโขนง หลังจากนั้นจึงกลับไปอยู่ที่ภูมิลำเนาเดิมและบรรพชาเป็นสามเณรที่นั่น ท่านเริ่มเรียนพระบาลีตั้งแต่เริ่มเป็นสามเณร ต่อมาก็เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ด้วย จนกระทั่งได้รับปริญญาพุทธศาสนศาสตรบัณฑิต และเป็นเปรียญธรรม 9 ประโยคตั้งแต่นั้นเป็นสามเณรขึ้นทำให้ท่านได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอุปสมบทพระราชาคณะในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระราชวรมุนีเป็นพระสงฆ์ผู้คงแก่เรียนเป็นปัญญาชนของพุทธศาสนาที่ทำงานทางปัญญาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันท่านเป็นเจ้าอาวาสแห่งวัดพระพิเรนทร์